

AbstractAT1994

S. L. Rubinsteins vigtige skrift "Væren og bevidsthed" (russisk original, 1957) har det prisværdige formål "at finde det psykiskes plads i helheden af den materielle verdens fænomener", hvor der først og fremmest tænkes på menneskets psyke. Rubinstein har her det dobbelte formål dels at definere det psykiske i sin kvalitative egenart (væsen), dels at forstå dets opståen (genese) som et spring og ikke en kontinuert proces. Dette spring sker ifølge Rubinstein, idet sansningen opstår som en opmærksomhed om et ydre objekt med abstrakte, men dog specielle egenskaber. På denne baggrund udvikles nu den menneskelige tænkning og egentlige bevidsthed ved en generalisation til mere almene egenskaber hos objekterne. Men der er dog en ubrudt linje mellem det sensoriske og begrebslige, som sikrer, at vi ikke "tænker om begreber", men "tænker i begreber".

Der er dog det problem ved Rubinsteins forståelse, at det påståede spring faktisk forklares som en kontinuert generalisationsproces, og at der ikke gives noget klart bud på dets genese. Det hænger tilsyneladende sammen med, at Rubinstein – uanset påberåbelse af en "dialektisk determinisme" – henholder sig til en mekanisk "refleksologisk" forståelse af individets forhold til omverden, og at han formentlig som følge heraf ignorerer forskellen mellem konkrete enkeltting og deres sensoriske "billede" som allerede abstraheret fra de virkelige objekter.

Som et alternativ til Rubinsteins forståelse foreslås en udvikling af den menneskelige psyke, hvor det første afgørende spring er fra det abstrakt sensoriske, som vi også finder hos dyrene, til en forståelse af de unikke enkeltting med deres uendeligt mange egenskaber ud over de fremtrædende. Først herfra og via praktisk fælles virksomhed kan de virkeligt menneskelige begreber og dermed den menneskelige samfundsmæssige bevidsthed udvikle sig.

Der var en række layoutfejl i den originale artikel, som er rettet i denne kopi.

(JM, 5. oktober 2010)

In "Sein und Bewußtsein" S. L. Rubinstein aims at defining the specific human psyche on the general ground of dialectical determinism in matter. The essence of the psyche is considered to be the "gnoseological" relation between subject and object, defined both as the object's "appearance as object" and as ideality, based on language. The origin of the psyche, however, is defined as the "reflexiological" relation. As a paradigm of the gnoseological relation Rubinstein analyses conceptual thinking, and the unbroken connection between concepts and objects, between the abstract and the concrete, is stressed for instance in the example of geometric construction.

However, Rubinstein seems to identify the concrete with the special and incidental, because of the opposition of both to the general and lawful. Therefore, Rubinstein is on one hand underestimating the leap from the concrete to the abstract and on the other hand unable to explain this leap and its genesis.

My claim is that what is unique to man is not in the first place the transition from the special, sensory and incidental to the general, abstract and necessary, but the transition from all this, which man shares with the animals, to the concrete and singular, which is not to be identified with any of the other categories. The development of lasting connections to particulars is the basis for the phylogenetic and ontogenetic development of man, and the basis for the specific human feelings or affections.

When Rubinstein speaks of human thinking as moving from the concrete, sensory given to the abstract and back to the concrete on a higher level, I will rather say that the specific human thinking moves from the sensory abstractions to the individual concrete, from there to the essential abstractions, and finally to the concrete on a higher level, and that the first step to the individual concrete is the key to human consciousness, both to its origination or genesis and to its essence.

(JM, 12. december 1989, abstract til 2nd International Congress for the Research on Activity Theory, Lahti, Finland, 21-25 maj 1990)